

Irena SELIŠNIK
Filozofska fakulteta,
Univerza v Ljubljani

Emanuela Lombardo (ur.),
Maxime Forest (ur.)
**The Europeanization of Gender
Equality Policies: A Discursive-
Sociological Approach**
Palgrave Macmillan,
Hampshire 2011, str. 264, \$85,00
(ISBN 978-0-230-28439-5)

Monografija se ukvarja z dvema aktualnima procesoma, evropeizacijo in demokratizacijo, in ju obravnava v kontekstu uveljavljanja enakosti spolov in antidiskriminacijske zakonodaje. Kot izhodišče za njen nastanek so služili rezultati projekta iz šestega okvirnega programa EU z naslovom QUING (Quality in Gender + Equality Policies), ki so predstavljeni v štirih poglavjih. Knjigi je dodan še uvodni, teoretični in znanstveno pregledni članek o raziskovanju spola v procesih evropskih integracij, ki utemeljuje teoretični in metodološki izbor, torej odločitev za institucionalno diskurzivno analizo, ter še štiri besedila, ki sicer niso nastala v okviru projekta, vendar pa lepo dopolnjujejo celoto, saj izhajajo iz istih teoretskih izhodišč. Monografija se zaključuje s prispevkom obeh urednic, s katerim povežeta prispevke in podata metodološke perspektive za nadaljnje delo na tem področju.

Knjiga izhaja iz diskurzivno-sociološkega institucionalnega pristopa, kar pomeni, da se avtorji in avtorice osredotočajo na komparativno anali-

zo politik (zakonodaje in uradnih dokumentov), ki so nastali kot podlaga za oblikovanje politik protidiskriminacijske zakonodaje s posebnim poudarkom na enakosti spolov v Evropski uniji. V zadnjih letih je vpliv tako obvezujoče kot neobvezujoče evropske zakonodaje na notranjo politiko držav, pa tudi na njihovo zakonodajo, postal takšen, da tega procesa ne moremo spregledati. S svojimi primeri avtorji in avtorice kažejo na različnost in kompleksnost tega procesa ne le na državni, pač pa tudi regionalni ravni. Med posameznimi državami namreč obstajajo velike razlike v načinih privzemanja evropskih direktiv in neobvezujočih priporočil, pa tudi v uporabi *Odprte metode koordinacije*, kakor se imenuje dogovor članic EU o skupnih ciljih. Prispevki se tako ukvarjajo z vprašanji, pod katerimi pogoji poteka evropeizacija, kakšno politično agendo oblikujejo družbeni akterji, kako uporabljajo evropski diskurz, ga, npr., prilagajajo domačim razmeram ali ne?

Besedila v knjigi se ukvarjajo z nekaterimi tematikami, ki so zapisane v obvezujoči evropski zakonodaji, predvsem z usklajevanjem poklicnega in družinskega življenja in preprečevanjem diskriminacije. Obravnavana ni le tista diskriminacija, ki temelji na eni osebni okoliščini, pač pa tudi t.i. večplastna oziroma interseksijska diskriminacija. V monografiji je posebna pozornost namenjena tudi temam, ki jih srečamo le v dokumentih, ki usmerjajo politike; takšna problematika je npr. nasilje nad ženskami, ki v direktivah ni obravnavana, je pa

---

tema številnih priporočil, resolucij in akcijskih načrtov. Prispevki tako temeljijo na dokumentih Evropske unije, kar utemeljuje institucionalno-diskurzivni pristop, teksti pa so obravnavani tudi v svoji kognitivni dimenziji, v smislu postavljanja vrednot, socialnega učenja in interakcije med vsemi akterji. V knjigi pa vendar niso predstavljeni le rezultati diskurzivne analize, pač pa se rezultati navezujejo predvsem na še neobjavljene empirične podatke o procesu sprejemanja in prilagajanja domače zakonodaje evropski, in sicer kar v devetindvajsetih državah. Metodološko predstavlja monografija celo paleto različnih pristopov; poleg že omenjene primerjalne diskurzivne analize so v njej predstavljene tudi druge metode kvalitativne analize, npr. intervjuji in kvantitativni pristopi, ki obdelujejo statistične podatke. Tako s pomočjo kvalitativne analize empiričnih podatkov izvemo, kako je Evropska komisija v času vstopanja nekaterih držav v EU v svojih poročilih terjala spreminjanje zakonodaje na področju nasilja nad ženskami, čeprav to ni sodilo v njene pristojnosti, se je pa to zaradi delovanja nevladnih organizacij in drugih akterjev, uvrstilo na njeno agendo. V enem izmed prispevkov so npr. obdelani kvantitativni podatki European Value Survey, na podlagi katerih je izpeljana kategorizacija vrednot o družini, otrocih, enakosti in istospolni usmerjenosti. Avtor je proučil, kako se v okviru tipologije evropskih držav in na podlagi njihovega odnosa do homoseksualnosti, med skupinami držav razlikuje obli-

kovanje politik do istospolno usmerjenih ter kakšno vlogo je pri tem imele umeščanje držav v Evropsko unijo.

Študije na primerih devetindvajsetih držav tako obravnavajo enoten proces evropeizacije in razbijajo že kar ustaljen pristop, po katerem se države pristopnice ali kandidatke iz vzhodne in srednje Evrope obravnavajo v posebnih sklopih. Študija poskuša preseči tudi druge ustaljene načine obravnave, npr. s tem, da uvaja pristop, ki osredišči akterje v procesu evropeizacije (od spodaj navzgor) in se osredotoči tudi na institucionalno dediščino in njen vpliv na evropeizacijo. Vloga slednjega je najbolj nazorno predstavljena v prispevkih o usklajevanju poklicnega in družinskega življenja v Franciji in Italiji. V Italiji tako niti nova direktiva EU o starševskem dopustu ni izboljšala domače politike, pač je režim spola ostal enak, zahvaljujoč diskurzu, političnim priložnostim in dediščini preteklosti. V Franciji je bila zakonodaja o usklajevanju poklicnega in družinskega življenja sicer sprejeta zelo zgodaj, tudi zaradi strahu pred padcem natalitete in velikim družinam naklonjene politike, vendar pa sta oba sprva pomembna dejavnika podpore postala omejujoča, čeprav ju je neizbežni proces evropeizacije že močno načel. Da pa so dodatni razlogi za neuspešno uveljavitev norm enakosti spolov v Italiji skriti tudi drugje, razkriva komplementaren članek E. Lombardo in M. Bustelo, ki se sicer ne ukvarjata posebej z vprašanjem usklajevanja družinskega in poklicnega življenja, ampak s širšimi okviri mehanizmov za enakost

spolov, z zakonodajo, institucionalnimi mehanizmi in politikami. V Italiji je tako opaziti šibkost mehanizmov, ki naj bi zagotavljali enakost spolov in preprečevali diskriminacijo tudi na osnovi drugih osebnih okoliščin, kot npr. spolne usmerjenosti ali etničnosti. Posledično to pomeni omejene možnosti implementiranja norm v evropskih dokumentih, ki so poleg tega tudi odvisne od vsakodnevnih političnih dogodkov. Nasprotno Portugalska razkriva drugačne principe delovanja; državne strukture so naklonjene prilagajanju in kontinuiteti, ne prelomom. V Španiji je sicer vprašanje enakosti spolov del politične agende, ki pa vse bolj premika umeščanje te teme k vprašanju večplastne diskriminacije.

Poglavja v knjigi tako razkrivajo različne vzorce evropeizacije in vso kompleksnost dinamike sprejemanja evropskih norm ter dodajo nove metodološke uvide in nove empirične ugotovitve. Inovativno je poudarjen pomen neobvezujočih evropskih dokumentov, katerim je posvečeno predvsem drugo poglavje, ki se ukvarja z razmerjem in vlogo obvezujoče in neobvezujoče zakonodaje, še posebej z enim izmed zadnjih razvitih načinov usklajevanja politik med državami EU, *Odprto metodo koordinacije*, ki je bila uvedena konec devetdesetih let. F. Beverdige ugotavlja, da vlogi t.i. »trde« in »mehke« zakonodaje nista dihotomični, pač pa komplementarni. O pomenu neobvezujoče zakonodaje spregovorijo tudi drugi teksti. R. Kuhar tako piše o aplikativni moči in strateški uporabi

»evropske agende« v državah, ki naj bi bile zelo nenaklonjene enakosti istospolno usmerjenih, A. Krizsan in R. Popa pa v tekstu, ki obravnava nasilje nad ženskami o pritiskih evropske komisije za spreminjanju tudi tovrstne zakonodaje, kljub odsotnosti legitimnih/obvezujočih mehanizmov za te zahteve.

Kako močen je kognitivni in diskurzivni vpliv evropeizacije na primeru regionalnih politik pokažeta A. Alonso in M. Forest. Njun »večnivojski« pristop, v katerem se na primeru Španije ter regij Galicije in Katalonije srečajo nadnacionalno, nacionalno in regionalno, priča o tem, da regionalno v procesu evropeizacije ne bi smelo biti spregledano. Prav tako pa ugotovitve na novo postavljajo razmerja demokratičnega razvoja med – lahko tudi – inovativno periferijo in centri moči. Kljub odsotnosti »pritiska« EU za sprejem obvezujoče zakonodaje v teh regijah, so se evropske norme uveljavile. Vendar sklicevanje na norme EU, ki naj bi predstavljale ključen legitimen mehanizem, samo po sebi ne zagotavlja uspeha, na kar nakazuje položaj v Španiji in Italiji. Proučiti je potrebno celo vrsto dejavnikov, ki vplivajo na uspešnost internalizacije evropskih vrednot, med drugim finančne spodbujevalne mehanizme, dejavnost političnih akterjev in politiko sosednjih držav, pa tudi vsakdanje politične razmere. A. Buzogany v svojem prispevku piše o prepoznavanju pravega trenutka za priložnost; mehanizmi EU ponujajo različne možnosti, ki pa jih morajo politični akterji prepoznati ob pravem času ter uporabiti

---

mehanizme in diskurz, ki jih EU ponuja. Šibkost nekaterih evropskih mehanizmov pri aktivistih lahko sproži tudi frustracije. Zlasti po vstopu držav v EU se je v številnih državah zgodil »backlash«, notranje politične razmere so tako igrale pomembno vlogo pri odločitvi, kako nadgraditi ali pa spodkopati zakonodajo, ki naj bi zagotavljala minimalne standarde in je nastala kot rezultat pritiska EU.

Komparativna analiza med številnimi evropskimi državami nam omogoči vpogled v raznovrstnost in pestrost učinkov procesov evropeizacije, knjiga pa je s tem pristopom definicijo evropeizacije tudi razširila. Evropeizacijo avtorji in avtorice razumejo kot povezavo med diskurzivnimi, institucionalnimi in zakonodajnimi praksami, ki je v državah članicah spodbudila kompleksen, interaktiven proces diskusij, prevajanj, interpretacij in uporabo priporočil EU s strani prav tako različnih akterjev, od aktivistov družbenih gibanj do državnih uradnikov, akademikov in medijev. In prav v raziskovanju delovanja teh akterjev (od spodaj navzgor), ki hkrati sugerira tudi spremenjen geopolitičen pogled na razmerje oblasti, ki inovativno upošteva lokalni oz. regijski nivo sprejemanja odločitev, je eden izmed najdragocenejših predlogov, ki jih knjiga ponuja. Predvsem pa zbornika sporoča, da je proces evropeizacije lahko zelo različno interpretiran in celo dvoumen, odvisno od tega, kdo in kako ga uokvirja. Uporaba zakonodaje EU tako lahko pomeni napredek na področju nacionalne zakonodaje in demokratizacije,

lahko pa tudi izgovor, da se ohranijo domače tradicionalne prakse in norme. Pričujoča monografija zagotovo predstavlja obogatitev Evropskih študij s perspektivo spola, hkrati pa ponuja tudi nove metodološke in teoretične premisleke.

Gašper Krstulović

Darja Zaviršek, Ana M. Sobočan
Mavrične družine grejo v šolo.

Perspektive otrok, staršev in učiteljic

Fakulteta za socialno delo,
Ljubljana 2012, str. 152, 19.00 EUR
(ISBN 978-961-6569-42-2)

Knjiga *Mavrične družine grejo v šolo. Perspektive otrok, staršev in učiteljic* se ukvarja s tematiko, ki je pri nas še nepoznana. V središču raziskave so odnosi otrok in staršev mavričnih družin ter šole. Besedna zveza mavrične družine je pri nas nov izraz. Izhaja iz anglosaksonskega sveta, kjer pomeni svobodnejšo obliko družinske skupnosti, ki presega le enoznačno pojmovanje družine mati – oče – otrok in ki se zavzema za širše razumevanje odnosov med družinskimi člani. V pričujoči knjigi pa se izraz naša zgolj na obliko družinske skupnosti in ne tudi na obliko odnosov med družinskimi člani.

Čeprav že obstaja relativno številna tuja literatura o navedeni tematiki, pa je pričujoča knjiga o mavričnih družinah in šolah prva takšna knjiga pri nas. Avtorici knjige sta dr. Darja